

Szendró Dénes

HOL SÍRJAINK DOMBORULNAK: HARSÁNYI BÁLINT ISASZEGI SÍREMLÉKE

**Harsányi Bálint
emlékműve
Hajdúszoboszlón**

Harsányi Bálint huszár főhadnagy, az 1848-49-es szabadságharc hőse, Hajdúszoboszlón 1820. október 21-én született. A helybeli református iskolában tanult, majd a 6. (Württemberg) császári és királyi lovasezredbe sorozták be huszárnak. Az 1848. március 15-iki forradalom idején a Habsburg megszállás alatt lévő Galíciában, az ezred 2. századában, Lenkey János kapitány alatt, őrmesteri rangban szolgált.

A század Stanislauban (a mai ukrán Ivano-Frankivsk városban) állomásozott, amikor egy helyi előkelőséget kigúnyoló „macskazene” alkalmával a rend helyreállítására kivezényelt, ukrán legénységű gyalogság sortüze megölt egy lengyel diákot. Mivel a magyar huszárok szimpatizáltak a lengyelekkel, többen közülük Lenkey János százados vezetésével megjelentek az ifjú temetésén. A koporsót a résztvevők – így a huszárok is – felváltva vitték vállukon a sírhoz. Az eset után Lenkeyt hatnapi fogsággal büntették, a csapatot pedig parancsban rótták meg. A feszültséget növelte az is, hogy a századot egy osztrák tiszt vezetése alatt Mariampolba (a mai ukrán Mariupolba)

vezényelték, ahol az élelmezésükről sem igazán gondoskodtak. Itt értesültek a pesti forradalomról.

Hajdú közzvitéz május 26-án kapott hazulról egy levelet, melyben magyar nyelvű röpirat is volt. Mottója Petőfi Sándor *Nemzeti dalának* első versszakából állt. Tartalma szerint Magyarországnak új alkotmánya lett, s a katonáknak azért kellene hazajönniük, hogy a nemzetőrséget kiképezzék. Ne túrják azt sem, hogy más népek nyakára ültessék, s szabadságukért küzdő nemzetek ellen használják fel őket. Keressék meg tiszta lelkű magyar tisztjeiket, s vezetésükkel térjenek haza. Ha azok erre nem lennének hajlandók, akkor jöjjenek nélkülük. A hívó szó hatására a főként Hajdú vármegyei huszárokból álló század elhatározta, hogy hazajön a hon és a szabadság védelmére. A szökés szervezője Harsányi Bálint őrmester volt.

Május 28-án éjjel őrizetbe vették, s magukkal kényszerítették a laktanyában tartózkodó Fiáth főhadnagyot, majd lovaikkal a Dnyeszter folyón átúsztatva indultak a szülőföldre. Nadwórnánál érte el őket Lenkey százados, akit az osztrák parancsnokság küldött utánuk, hogy lebeszélje őket szándékukról. Erre nem voltak hajlandók, sőt Lenkeyt is foglyul ejtve folytatták útjukat. Május 29-én érték el a magyar határt. Kőrösmező előtt szólították fel Lenkeyt, hogy álljon a csapat élére, amelyet ő meg is tett. Május 31-én óriási ünneplés közepette érkezett meg a 131 főből álló század az erdélyi Máramaroszigetre.

A csapatot 1848 júliusában a hadügyminiszter a délvidéki hadszíntérre vezényelte. Itt az országba betörő szerbek ellen már súlyos harcokat vívtak a magyar csapatok. Augusztus 19-én, a Szenttamásnál vívott ütközetben Fiáth Pompeius főhadnagy halálos sebet kapott. Helyét a század élén a szökés szervezője, Harsányi Bálint őrmester vette át, akit vitézsége elismeréseként hadnaggyá léptettek elő.

1848 végén Silye Gábor hajdúkerületi kormánybiztos megkezdte a 17. (Bocskai) ezred szervezését. Ebben volt segítségére Harsányi Bálint, aki itt már főhadnagyként szolgált. A Bocskai huszárok részt vettek az 1849. évi tavaszi hadjáratban. A magyar sereg Szolnokról indulva, április 4-én Tápióbicskén, majd 6-án Isaszegen is diadalmaskodott az osztrákok felett. Harsányi Bálint főhadnagy az isaszegi csata utóvéd-harcaiban, Pest alatt, a rákosmezei ütközetben, 1849. április 11-én kapott halálos sebet.

A helyi lakosok szájhagyománya szerint Harsányi Bálint főhadnagy holttestét huszárai Isaszegre hozták, s az április 6-iki, osztrákok elleni győzelmes csatában hősi halált halt honvédek tömegsíriai mellé, a Katona-parlagon külön sírba temették el. A legutóbb 2007-ben felújított síremléke, s annak réztáblája a következő fényképeken láthatók:

A letragikusabb sors talán az 1807-ben született Lenkey János parancsnoknak jutott. 1848. október 9-én őrnaggyá nevezték ki a 14. (Lehel), majd október 12-én alezredessé a 13. (Hunyadi) huszárezredhez. 1848 decemberének közepétől már dandár-, majd hadosztály-parancsnok volt a bácskai hadtestnél. 1849. január 16-án Vécsey Károly vezérőrnaggyal együtt ő kényszerítette távozásra a hadtest ingadozó tisztjeit. 1849. március 18-án Kossuth vezérőrnaggyá és a komáromi várórság parancsnokává nevezte ki. Május 20-án lett a tartalék hadtest lovasságának parancsnoka, de rövidesen megbetegedett. Lenkey tábornok 1849. augusztus 13-án, a szőlői fegyverletételnél esett orosz fogságba. Aradon, Haynau osztrák hadbírósa elé állították, de a per során megőrült, s így nem ítélték el. Elborult elmével, 1850. február 9-én, a börtönben hunyt el. Hamvait Aradról 1936-ban szállították át szülővárosába, Egerbe.

A nemzet háláját és elismerését a hon védelmére hazatért század iránt leghűbben Petőfi Sándor 1848 nyarán írt *Lenkei százada* című verséből vett idézet fejezi ki:

*“Koszorút kötöttem
Cserfa-levelekből,
Harmat csillog rajta
Örömkönnyeimbül...
Kinek adnám én ezt,
Kinek adnám másnak,
Mint vitéz Lenkei
Huszárszázadának?”*